

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnium Generalium Et Provincialium Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

Concilium Lateranense I. Generale Svb Callisto II. Summo Pontifice.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

ANNO
CHRISTI
1122.

CONCILIUM

LATERANENSE I.

GENERALE

SVB CALLISTO II.

SUMMO PONTIFICE.

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

^a Can. 22.

^b Synod. Rom.
^a Gregor. VII.
habita, extat
in lib. 3. registr.
post epistolam
51. & alia Sy-
nodus in lib. 6.
post epist. 5.

^c Bertold. Con-
stancien. in ap-
pend. ad Her-
man. Contract.
anno 1085.

^d Gregor. VII.
lib. 4. epist. 22.
& in Synod.
citata, & alibi.

^e Extant in eius
registro.

QVAMVIS octava * generalis Synodus statuerit nemini licere laicorum principum, aut potentum virorum, semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, nonnulli tamen principes & imperatores, episcopatus, abbatias, & cetera ecclesiastica beneficia conferendi ius ^b sibi vindicarunt; & cum turpissimo mercatu venales ecclesiasticas dignitates facerent, indigni ad eas assumebantur; quamobrem quamplurima mala ac vitia in clero exorta sunt. Contra tot igitur ecclesiæ incommoda surrexerunt, ut par erat, summi Romani pontifices, præcipue ^c Gregorius VII. ecclesiasticæ libertatis vindex acerrimus, qui octavi Concilii Canonem innouans, decrevit ^d ut nullus clericus inuestituram episcopatus, vel abbatia, vel ecclesiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicuius laicæ personæ susciperet. Inuestitura enim appellabantur huiusmodi electiones, quæ a principibus per baculum & anulum fiebant. Ac singulis ferme annis Concilia ^e habuit; in quibus in eo potissimum elaboravit, ut & fornicationem ac simoniam ex clero euelleret, & ecclesiarum inuestituras ex principum manibus eriperet. Henricum

ANNO CHRISTI 1111.
ricum quoque imperatorem sæpius literis ac legationibus admonuit, ut ab ecclesiarum^a inuestituris, simonia, aliisque sceleribus abstineret. Cumque is sanctissimi pontificis monitis obtemperare contemneret, eum pontifex excommunicauit,^b ac regno priuauit: eundem tamen postea suppliciter veniam petentem ad communionem^c admisit. Sed paulo post ad pristinos errores rediit, ac vi & armis pontificem e sede deturbare est ausus: & Guibertum Rauennatem archiepiscopum pseudo-pontificem creauit. Quare Gregorius^d Henricum iterum fidelium communionem & regno priuauit: Guibertum excommunicauit, ac deposuit.

Victor tertius, qui Gregorio proxime successit, Synodo habita, Gregorii sententiam^e in Guibertum & Henricum latam confirmauit. Idem fecit Vrbanus I I. Victoris successor in multis a se Conciliis celebratis:^f in quibus, Gregorium imitatus, multa decreta contra simoniacos, concubinarios, & laicorum inuestituras fecit. Tandem sub Paschale secundo Guibertus antipapa obiit, & Henrico toties excommunicato, atque imperio priuato, Germaniæ principes Henricum eius filium subrogarunt:^g qui cum Romam postea, ut a Paschale pontifice imperialem coronam acciperet accessisset,^h nihilo melior patre effectus sacrilega manu pontificem cepit, in carcerem coniecit, ac vi ab illo priuilegium de inuestituris extorsit. Paschalis postmodum duo Laterani celebrauit Concilia, in quibus priuilegium, seu potius prauilegium Henrico concessum abrogatum est, & excommunicationis sententia in Henricum prolata. Verum ille paternam imitatus impietatem non solum ab incepto non destitit, verum etiam mortuo Paschale Gelasiumⁱ pontificem vi & armis Roma eiecit, in eiusque locum Burdinum Bracarensem archiepiscopum intrusit. Gelasius in Galliam profectus paulo post diem clausit extremum. In cuius locum, omnium cardinalium consensu, tum eorum qui in Gallia cum Gelasio erant, tum aliorum omnium qui Romæ remanserant, susceptus est Guido Viennensis archiepiscopus, Callistus^k secundus in pontificatu dictus, regio atque imperiali sanguine ortus: qui statim Rhemis satis frequens habuit Concilium:^l in quo cum Henricus ab inuestituris nollet abstinere, prædecessorum sententias in illum latas confirmans, eum excommunicationis sententiæ subiecit: ac Romam veniens, Burdinum, qui se Sutrii communierat, cepit,^m atque in monasterium ad penitentiam agendam detrusit. Adalbertum

Concil. Tom. 27.

E

^a Greg. lib. 3. epist. 10. & alibi.

^b Synod. lib. 3. post epist. 10. Bertol. Lamber. Scafnaburg. anno 1076. & alii. ^c Lib. 4. epist. 11.

^d Lib. 8. epist. 5. 12. & 21. & in Synod. lib. 7. & 8.

^e Leo Ostien. lib. 3. cap. 11. chron. Caff.

^f Petr. Diac. lib. 4. cap. 8. chron. Caff. Bertol. Constan. anno 1091. & 1095. & alii.

^g Abbas Vrspergensis, anno 1105. & alii.

^h Petrus Diac. lib. 4. cap. 37. & seq. Vviliel. Malmesbur. lib. 5. & alii.

ⁱ Pandulphus in vita Gelasii.

^k Pandulphus in Callisti vita, & Sugerius abbas in vita Ludouici regis.

^l Sugerius vbi supra, abbas Vrspergensis, & Rogerius in annal. Anglic.

^m Petrus Diaconus lib. 4. cap. 70. Pandulphus vbi supra, & alii.

* Abbas Vrsper-
genfis.

archiepiscopum Moguntinum in Germania legatum constituit: qui ^a strenue suum exequens munus, episcopos & principes pro ecclesie defensione aduersus imperatorem commouit: & ingentem comparauit exercitum: qui cum non procul abesset ab Henrici castris, magno Dei beneficio, non ad pugnandum, sed ad deliberandum de pace inter imperatorem & pontificem, duodecim sunt ex utraque parte principes viri delecti, qui una cum imperatore conuenere, ac decreuerunt ut schisma omnino tolleretur, & legati ad pontificem destinarentur, a quo summo-
pere postularent, ut indicto generali Concilio firmissima sanciretur pax: quæ maxima cum animi alacritate pontifex audiuit. Quid enim iucundius, quid utilius catholice ecclesie accidere potuit, quam diuturno sublato schismate imperatores ad catholicæ ecclesie unitatem & coniunctionem redire? Coegit igitur Romæ in Lateranensi ecclesia Concilium Callistus: de quo Sugerius abbas, ^b qui eidem interfuit, hæc habet: Cum apud eum, scilicet Callistum, demorando, magno Concilio trecentorum & amplius episcoporum Laterani compositioni pacis de querela inuestiturarum astitissimus, &c. Pandulphus ^c quoque scribit nongentos & nonaginta septem, partim episcopos, partim abbates, ad Concilium conuenisse: in quo hæc fuerunt pacis conditiones ^d inter pontificem & imperatorem constitutæ, ut scilicet imperator liberis clericis & monachis relinqueret episcoporum & abbatum electiones: contra vero pontifex concessit electis, ut regalia ab imperatore acciperent; ut quæ sunt Dei Deo, quæ sunt Cæsaris Cæsari redderentur. Quas pacis conditiones, celebrato Concilio, imperator coram pontificis legatis, Germaniæ principum consensu, recepit, eisque subscripsit. Quibus peractis, legati tum imperatorem, tum ceteros publice ab ecclesie censuris absoluerunt. In eo præterea Concilio idem Callistus pontifex omnia Burdini acta post eius damnationem rescidit, & ut ecclesiam Dei diuturnis schismaticorum factionibus labefactatam, in pristinam restitueret disciplinam, Gregorium septimum & Urbanum secutus, nonnullos sancit Canones; inter quos ille præcipuus: Ut Christianis, qui in Palestina contra Sarracenos bella gerebant, auxilium mitteretur.

* In Ludouico
rege.

* loco citato.

* Vviliel. Mal-
mesb. lib. 5. &
abbas Vrsper-
genfis.

EPISTOLÆ
CALLISTI PAPÆ II.ANNO
CHRISTI
1122.

Callistus episcopus seruus seruorum Dei dilectis fratribus & filiis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, & ceteris tam clericis quam laicis beati Petri fidelibus per Gallias constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA dereliquit populus legem Domini, & in iudiciis eius non ambulabat, visitauit Dominus virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Paternæ tamen conseruans viscera pietatis, de sua confidentes misericordia non relinquit. Diu siquidem peccatis exigentibus per illud Teutonicorum regis idolum, Burdinum videlicet, fideles ecclesiæ conturbati sunt; & alii quidem capti sunt, alii vsque ad mortem carceris maceratione afflicti sunt. Nuper autem festis paschalibus celebratis, cum peregrinorum & pauperum clamores ferre penitus non possemus, cum ecclesiæ fidelibus ab Vrbe digressi sumus, & tamdiu Sutrium obsedimus, donec diuina potentia, & supradictum ecclesiæ inimicum Burdinum, qui diabolo nidum ibidem fecerat, & locum ipsum omnino in nostram tradidit potestatem. Rogamus itaque caritatem vestram, vt pro tantis beneficiis vna nobiscum Regi regum gratias referatis, & in catholicæ ecclesiæ obedientia & seruitio constantissime maneatis, retributionem debitam in præsentem & in futuro ab omnipotente Domino per gratiam eius recepturi. Rogamus etiam vt has literas alter alteri præsentari, omni remota negligentia, faciatis. Datum Sutrii, quinto Kalendas Maii.

Callistus episcopus seruus seruorum Dei carissimo in Christo filio Henrico glorioso Romanorum imperatori Augusto salutem & apostolicam benedictionem.

OMNIPOTENTI Domino Deo nostro auctori omnium bonorū laudes & gratias agimus, qui per immensam bonitatis suæ clementiam cor tuum aspiratione sui Spiritus illustrauit, & te, iam dudum nimium reluctantem, nunc tandem ad ecclesiæ gremium reuocauit. Siquidem prout

Concil. Tom. 27.

E ij

dilecti filii nostri & diaconi cardinalis, & fidelium nuntiorum tuorum relatione, ac literarum lectione percepimus, sano vsus consilio, nostris & ecclesie catholice salutaribus monitis humiliter obedisti, & nos ergo in beati Petri filium paternae affectionis brachiis te suscipimus, & personam tuam & imperium tanto deinceps amplius & benignius diligere, ac diuina praesente gratia honorare optamus, quanto deuotius praeter tuis modernis praedecessoribus Romanae ecclesiae obedisti, & quanto specialius carnis es nobis confanguinitate coniunctus. Age ergo, fili carissime, ut & tu nobis & nos te fruamur in Domino, perpendat imperialis excellentia tua, quantum diuturna ecclesiae imperiique discordia Europae fidelibus intulerit detrimentum, & quantum nostra pax afferre poterit boni fructus, Domino cooperante, incrementum. Sane de statu nostro nouerit tua dilectio, quia licet nos grauius quandoque infirmi fuerimus, nunc tamen per Dei gratiam incolumes sumus, & tuam tam animae quam corporis sanitatem per omnia desideramus. De iis autem quae uiua uoce referenda praedictis fidelibus tuis nuntiis commisisti, per eosdem quid nobis & nostris videatur fratribus respondemus. Legatos itaque nostros qui apud vos sunt beneuolentiae uestrae attentius commendantes, rogamus, ut, quia Concilium indictum a nobis accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos uero legatos ita instructos dirigas, ut iuxta promissum tuum regalia in integrum ecclesiae Romanae restituant. Ad haec pro nepote nostro Metensi episcopo & fratribus eius gratias tuae benignitati referimus, quoniam in iis primitias bonitatis tuae cognouimus. Illa enim bonae uoluntatis pax esse conspicitur, ex qua bonae uoluntatis opera demonstrantur. Fratres enim episcopi, cardinales, & totus Romanus clerus una nobiscum te & principes & barones tuos saluant, diuinae maiestatis misericordiam deprecantes, ut uos ad honorem suum & ecclesiae suae in longum custodiat. Data Laterani Idibus Decembris.

○
C

ANNO CHRISTI 1122.
 CONCILII LATĒRANENSIS GENERALIS
 A CALLISTO PAPA II. CELEBRATI
 C A N O N E S.

I.

Sanctorum patrum exempla sequentes, & officii nostri debito innouantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei vel promoueri auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus: si quis vero in ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

II.

Nullus in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter, nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

III.

Presbyteris, diaconibus, vel subdiaconibus, concubinarum & vxorum contubernia penitus interdiciamus, & aliarum mulierum cohabitationem, præter quas Synodus Nicæna per solas necessitudinum causas habitare permisit, videlicet matrem, sororem, amitam, vel materteram, aut alias huiusmodi, de quibus nulla valeat iuste suspicio oriri.

IV.

Præterea iuxta beatissimi Stephani papæ sanctionem statuimus, vt laici, quamuis religiosi sint, nullam tamen de ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem; sed secundum apostolorum Canones omnium negotiorum ecclesiasti-

corum curam episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenſet. Si quis ergo principum aut laicorum aliorum dispensationem vel * donationem rerum siue possessionum ecclesiasticarum sibi vendicauerit, vt sacrilegus iudicetur.

ANNO
CHRISTI
1122.

* al. do-
minatio-
nem

V.
Coniunctiones consanguineorum fieri prohibemus, quoniam eas & diuinæ & sæculi prohibent leges: leges enim diuinæ hoc agentes & eos qui ex eis prodeunt non solum eiiciunt, sed maledictos appellant: leges vero sæculi infames tales eos vocant, & ab hereditate repellunt. Nos itaque patres nostros sequentes infamiis eos notamus, & infames esse censemus.

VI.
Ordinationes, quæ a Burdino hæresiarcha, postquam a Romana ecclesia est damnatus, quæque a pseudoepiscopis per eum postea * ordinatis factæ sunt, irritas esse decernimus.

* al. or-
dinatæ
sunt, irr.

VII.
Nullus omnino archidiaconus aut archipresbyter, aut præpositus, vel decanus, animarum curam, vel præbendas ecclesiæ, sine iudicio vel consensu episcopi alicui tribuat: imo sicut sanctis Canonibus constitutum est, * cura & rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

* al. ani-
marum
cura &
pecunia-
rum ec-
clesiasti-
carum

VIII.
Ad hæc sanctæ Romanæ ecclesiæ possessiones

ANNO
CHRISTI
1122.* al. ali-
qua per-
sona Be-
neu.

quietas seruare per Dei gratiam cupientes, præci-
pimus & sub distriktione anathematis interdici-
mus, ne * aliqua militaris persona Beneuentanam
beati Petri ciuitatem præsumat inuadere, aut vio-
lenter retinere. Si quis aliter præsumpserit, ana-
thematis vinculo teneatur.

IX.

A suis episcopis excommunicatos, ab aliis epi-
scopis, abbatibus, & clericis in communionem re-
cipi procul dubio prohibemus.

X.

Nullus in episcopum, nisi canonice electum,
ad consecrandum manus mittat. Quod si præsum-
pserit, & consecratus, & consecrator absque recu-
perationis spe deponatur.

XI.

Eis qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad
Christianam gentem defendendam, & tyranni-
dem infidelium debellandam, efficaciter auxilium
præbuerint, suorum peccatorum remissionem
concedimus, & domos & familias atque omnia
bona eorum in beati Petri & Romanæ ecclesiæ
protectione, sicut a domino nostro papa Vrba-
no statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea
distrahere vel auferre, quamdiu in via illa moran-
tur, præsumpserint, excommunicationis ultione
plectantur: eos autem qui pro Hierosolymitano
vel Hispano itinere cruces sibi in vestibus posuisse
* al. viam noscuntur, & * eas dimisisse, cruces iterato assu-
mere, viam ab instanti pascha vsque ad sequens
proximum pascha perficere apostolica auctoritate

præcipimus. Alioquin extunc eos ab ecclesiæ introitu sequestramus, in omnibus terris eorum diuina officia, præter infantium baptisma & morientium pœnitentias interdiciamus.

ANNO
CHRISTI
1122.

XII.

Illam vero prauam defunctorum Porticanorum consuetudinem, quæ hætenus ibi fuit, ex fratrum nostrorum & totius curiæ consilio, nec non & voluntate atque consensu præfecti, remouendam censemus: vt Porticanorum habitatorum sine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime peruadantur; ita tamen vt Porticani in Romanæ ecclesiæ & nostra nostrorumque successorum obedientia & fidelitate permanent.

XIII.

Si quis treguam diffregerit vsque tertio, ad satisfactionem ab episcopo admoneatur. Quod si tertio admonitus satisfacere contempserit, episcopus, vel * cum metropolitani consilio, aut cum duobus, aut vno vicinorum episcoporum, in rebellem anathematis sententiam dicet, & per scripturam episcopis circumquaque denuntiet.

* metropolitani
cum
duobus

XIV.

Sanctorum patrum Canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo & reuerendissimo altari beati Petri, & Saluatoris, & sanctæ Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium ecclesiarum altaribus, siue crucibus, a laicis auferri penitus interdiciamus, & sub anathematis districtione firmamus. Ecclesias a laicis incastellari, aut in seruitutem redigi, auctoritate apostolica prohibemus.

XV.

XV.

Quicumque monetam falsam scienter fecerit, aut studiose expenderit, tamquam maledictus, & pauperum virorum oppressor, & ciuitatis turbator, a fidelium consortio separetur.

XVI.

Si quis Romipetas, & peregrinos apostolorum limina & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus quas ferunt spoliare, & * nouis teloneorum seu * pedaticorum exactioibus molestare tentauerit, donec satisfecerit, communione abstineat Christiana.

* mer-
catores
nouis
* peda-
ticorum

XVII.

Interdicimus abbatibus & monachis publicas poenitentias dare, & infirmos visitare, & vnctiones facere, & Missas publicas cantare. Chrisma, & oleum, consecrationes altarium, ordinationes clericorum ab episcopis accipiant in quorum parochiis manent.

XVIII.

In parochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos constituentur, qui eis respondeant de animarum cura, & de iis quæ ad episcopum pertinent. Decimas & ecclesias a laicis non suscipiant absque consensu & voluntate episcoporum: & si aliter præsumptum fuerit, canonicæ vltioni subiaceant.

XIX.

Seruitium quod monasteria aut eorum ecclesiæ a tempore Gregorii papæ VII. vsque ad hoc tempus episcopis fecere, & nos concedimus. Possessiones ecclesiarum, & episcoporum tricennales,

Concil. Tom. 27.

F

abbates vel monachos habere omnimodis prohibemus. ANNO
CHRISTI
1122.

XX.

Paternarum traditionum exemplis communiti, pastoralis officii debitum persoluentes, ecclesias cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conuersos, oratores quoque, cum suis nihilo minus rebus quas ferunt, tutos & sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, & postquam facinus suum recognouerit, infra triginta dierum spatium competenter non emendauerit, a liminibus ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

XXI.

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & monachis, concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdiciamus; contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi, & personas ad pœnitentiam debere redigi, iuxta sacrorum Canonum diffinitionem, iudicamus.

XXII.

Alienationes, quæ specialiter per * Ottonem, * Attonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippum, vbi libet de possessionibus Rauennatis exarchatus factæ sunt, damnamus: generaliter, autem omnium per intrusionem, seu canonicè electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum vsum ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas, nec non personarum ordinationes ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, siue per simoniam itidem fa-

ANNO
CHRISTI
1122.

etas, irritas iudicamus. Illud etiam per omnia interdiciamus, vt nullus clericus præbendam suam, seu aliquod ecclesiasticum beneficium, aliquo modo alienare præsumat: quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & canonicæ vltioni subiacebit.

RESTITVTIO INVESTITVRARVM
AB HENRICO IMPERATORE FACTA.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

EGO Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei & sanctæ Romanæ ecclesiæ, & domini papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & sanctis eius apostolis Petro & Paulo, & sanctæ catholicæ ecclesiæ omnem inuestituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus ecclesiis * fieri electionem, & liberam consecrationem. Possessiones & regalia beati Petri, quæ a principio huius discordiæ vsque ad hodiernam diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ ecclesiæ restituo, quæ autem non habeo, vt restituantur fideliter adiuuabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, & principum, & aliorum, tam clericorum, quam laicorum*, consilio principum & iustitia, quas habeo, * vt reddantur fideliter iuuabo. Et do veram pacem domino papæ Callisto, * sanctæ Romanæ ecclesiæ, & omnibus qui in parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium postulauerit, fideliter iuuabo, & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam sibi iustitiam faciam.

Ex abbate
Vrpergen-
si Vviliel-
mus Mal-
mesburien-
sis, lib. 5. &
cod. Vat.

* quæ in
regno
vel im-
perio
meo
sunt fie-
ri cano-
nicam
electio-
nem,

* quæ
in quæ-
ra ista
sunt cõ-
missa,
consilio
* reddã,
quas nõ
habeo,
* sanctæ-
que

Hæc omnia acta sunt consilio & assensu principum, quorum nomina subscripta sunt.

Adalbertus Moguntinus archiepiscopus.	A. Augustensis episcopus.
Fridericus Colonienſis archiepiscopus.	G. Traiectensis episcopus.
Ratisponensis episcopus,	V. Constantiensis episcopus.
Otto Bambergensis episcopus.	E. abbas Fuldensis.
Bruno Spirensis episcopus.	* Northmannus dux.
	Fridericus dux.
	Bonifacius marchio.

* Here-
mannus

Concil. Tom. 27.

F ij

Theobaldus marchio.

* Otbertus comes palatinus.

* Ernul-
plus* Cynulphus comes palati-
nus.Berengarius comes.
Godefredus comes.ANNO
CHRISTE
1122.
* Otber-
tus

Ego Fridericus Colonienſis epiſcopus & cancellarius recognoui. Hoc autem priuilegium aureo ſigillo ipſius imperatoris munitum in archiuis Romanæ eccleſiæ tenetur reconditum.

CONCESSIO CALLISTI PAPÆ II. HENRICO IMPERATORI FACTA.

Ego Calliſtus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio ſuo Henrico Dei gratia Romanorum imperatori Auguſto concedo electiones epiſcoporum & abbatum Teutonicæ regni, quæ ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia, & aliqua violentia: vt ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani & prouincialium conſilio vel iudicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem regalia per ſceptrum a te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur, & quæ ex his iure tibi debet faciat. Ex aliis vero partibus imperii conſecratus, infra ſex meſes regalia per ſceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniã feceris, & auxilium poſtulaueris, ſecundum officii mei debitum auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt vel fuerunt tempore huius diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigefimo ſecundo, nono Kalendas Octobris.

I N

CONCILIVM LATERANENSE I.
OECVMENICVM SEV VNIVERſALE NONVM
approbatum, trecentorum & amplius epiſcoporum
pro pace & concordia inter eccleſiam & imperium
ineunda celebratum, anno Domini MCXXII. in qua-
drageſima tempore Calliſti papæ ſecundi, & Henrici
imperatoris V.

NOTÆ.

* *Concilium.*] Anno Redemptoris milleſimo centeſimo vigefimo

ANNO
CHRISTI
1122.

secundo, indiſtione decimaquinta, qui Deo acceptus, placabilis & pacificus fuit, teste Baronio, a Calliſto papa ad pleniffimam inſtaurandam eccleſiæ pacem, reuocandamque exulem diu longiuſque propulſatam concordiam, Laterani indiſtum generale Concilium celebratum eſt tempore quadreſimæ, cui interfuiſſe trecentos & amplius epiſcopos teſtatur qui præſens extitit^a Sugerius ſancti Dionyſii abbas. Porro adeo nobilis Conuentus patrum in eo multus fuit, vt eccleſiam Dei diuturnis ſchiſmaticorum factionibus labefactatam in priſtinam reſtitueret diſciplinam. Quænam autem in hoc Concilio ſtatuta fuerint reperimus in codice Vaticano, qui continet collectionem Anſelmi, in quo poſt caput quinquageſimum quintum, tamquam appendicem habet notatos huius Concilii Canones decem & ſeptem, quorum maximam partem Gratianus, qui hoc ſæculo clauit, in ſuum decretum tranſtulit, nempe^b primum, ^c ſecundum, ^d tertium, ^e quartum, ^f quintum, ^g ſeptimum, ^h decimum, ⁱ decimumquartum, ^k decimumſextum, & ^l decimumſeptimum; reliqui autem qui in eodem Anſelmi ſcripti ſunt codice, Vr bani papæ ſecundi titulo apud Gratianum leguntur. Hæc ſunt quæ ſpectant ad Canones Romani Concilii ſub Calliſto II. Quod autem ſpectat ad alias in eodem Concilio res geſtas, ſic accipe:

In eodem Concilio auditi ſunt legati Germanorum, aſſenſu imperatoris ab epiſcopis & principibus Germaniæ miſſi anno ſuperiore, Spireniſis nimirum epiſcopus, atque Fuldenſis abbas, exhibentes quæ imperator præſtare paratus erat, nempe remiſſionem inueſtiturarum eccleſiarum, quarum cauſa diu multumque inter imperium & ſacerdotium fuerat, magno Chriſtiani orbis ſcandalo, diſceptatum. Auditi ſunt iidem legati libenter, & collaudati magnifice illo diuina ſcripturæ præconio: *Quam ſpecioſi pedes euangelizantium bona*, ſiue illo: *Bonum nuntium de longinquo tamquam aqua frigida in æſtate*. Atque ex illorum petitione conceſſa legatio mittenda a ſede apoſtolica in Germaniam, quæ ſicut ab imperatore renuntiationem inueſtiturarum acciperet, ita nomine apoſtolice ſedis eidem ab excommunicatione abſolutionem impenderet, & quæ Calliſti papæ nomine eſſent exhibenda proferret. Decretum eſt tantum legationis pondus primario viro Lamberto cardinali epiſcopo Oſtienſi atque duobus aliis cardinalibus, qui proſecti ſtatim ſunt vna cum legatis e Germania miſſis, Spireniſi epiſcopo atque abbate Fuldenſi. Hi vbi in Germaniam peruenerunt, ad eos audiendos decernitur Concilium tam epiſcoporum quam principum, cui etiam imperator adeſſet, Vvirceburgi celebrandum ſolenni die natalis apoſtolorum Petri & Pauli. Quid autem tunc per legatos actum, Vvirpergenſis abbas exacte recenſet, a quo ſunt iſta petenda, vtpote ab auctore qui potuit tunc his omnibus cum aliis præfulibus intereſſe.

Recenſet in primis altercationem quam excitatam inuenerunt legati inter imperatorem & principes Saxonie, & Moguntinum archiepiſcopum, ob electionem Vvirceburgeniſis epiſcopi, cum defuncto eius epiſcopo tertio Kalendas Ianuarii, Henricus imperator elegiſſet

^a Sugerius in vita Ludouici regis.^b 1. quæſt. cap. 10.^c Diſt. 60.^d cap. 2.^e Diſt. 27.^f cap. 8.^g 16. quæſt.^h 7. cap. 25.ⁱ 35. quæſt.^j 2. cap. 2.^k 16. quæſt.^l 7. cap. 11.^m Diſt. 61.ⁿ cap. vltimo.^o 10. quæſt.^p 1. cap. 24.^q 24. quæſt.^r 3. cap. 23.^s 16. quæſt.^t 1. cap. 11.

Rom. 10.

Prou. 25.

nobilem quemdam Gebehardum, sanior autem pars cleri atque populi Ruggerum eiusdem ecclesie canonicum promouendum proposuisset, quorum votis aspirarent Saxonie principes cum archiepiscopo Moguntino. Cum ista in medio verterentur dissidia, ex quibus non solum sperata concordia longius abiici timeretur, sed effugata discordia reuocanda, & intermissum bellum ardentius repetendum fore, videri posset, ecce legatio e Romano Concilio missa aduenit, de qua ista Urspergensis abbas: *Ipsa etenim tempore episcopus Spirensis, & abbas Fuldenfis, legatione totius regni apud apostolicam sedem peracta, redierant, ducentes secum Ostiensem episcopum, vicem domini apostolici per omnia tenentem, cum duobus cardinalibus, qui nihilo minus a sede sancti Petri ob reconciliationem regni & sacerdotii missi fuerunt. Hac de causa iterum colloquium curiale per prouincias indictum est, cui locus Vireburg, tempus festum sancti Petri definitum est.* In quo quidem Conuentu, cum archiepiscopus Moguntinus, & cum eo apostolice sedis legati consecrassent contra electionem imperatoris eius loci diaconum Ruggerum in episcopum, cuius potiora iura esse scirentur, omnis spes rerum componendarum videri poterat penitus esse profcripta, & maiorum paratus fomes incendiolorum, cum iam ita soluto Conuentu illo quisque esset dimissus ad propria, legati autem apostolice sedis Moguntiam petiissent. Quomodo autem ita desperatis rebus rursum sit instauratum per legatos de vniuersali pace negotium, idem qui supra auctor sic narrat: *At benignus & amator hominum Iesus per industriam seruorum suorum sedis apostolice legatorum, qui tunc Moguntia morabantur, imo per inhabitantem in eis Spiritum suum, spiritum principum paci* * *contra-* *traiuit auferre, caritatem quoque nihilo minus* *trium ch-* *rauis* *in eorum cordibus diffundere cepit. Quia nimirum, vt vere creditur, post tot Christi tunica scissuras, post tot Christianorum intestina bella, tempus miserendi Sion, id est ecclesie, licet sero, iam venit. Facto igitur vniuersali Conuentu apud urbem Wangionum, que nunc Vormatia dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quam instanti quamque per omnia sollicito cunctorum procerum consilio, pro pace & concordia, per vnam vel amplius hebdomadam certatum sit; donec ipse, in cuius manu cor regis est, omnem animositatem Augusti sub apostolica reuerentia obedientiam causa matris ecclesie, etiam ultra spem plurimorum, inflexit. Mox tamen ab apostolice sedis apocrisiariis in communionem receptus tam ipse imperator, quam vniuersus sibi subiectus exercitus, imo generali absolutione cunctis hoc schismate pollutis per auctoritatem apostolicam facta, qualiter ecclesiasticas inuestituras, ceteraque spiritalia negotia, que tanto tempore reges Teutonici administrauerant, queque ipse, ne regni diminueretur honor, nunquam vita comite se dimissurum proposuerat, humiliatus pro Christo, coram multitudine maxima abnegauerit, & in manus domini episcopi Ostiensis, ac per ipsum Domino nostro Iesu Christo, suaque in perpetuum ius ecclesie dimiserit, rursumque qualia sibi ob honorem regni obseruandum auctoritas apostolica concesserit, vtriusque partis melius edocebunt subter annotata scripta. que habentur in margine, sunt ex autographo in codice Vaticano.*

ANNO
CHRISTI
1121.

* Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore & sanctæ Romanæ ecclesiæ & domini papæ Callisti, & remedio animæ meæ, dimitto Deo, &c. prout supra in Concilio Lateranensi. Extant eadem ipsa monumenta apud Vvilelmum Malmesburiensem. pergit vero Vrspergensis: Huiusmodi scripta atque rescripta, propter infinitam multitudinis Conuentum, loco campestri iuxta Rhenum lecta sunt, data & accepta, postque multimodas laudes rerum Governatori redditas, celebratis a domino Ostiensi diuinis sacramentis, inter quæ dominum imperatorem tum pacis osculo sanctæque communionem plenissime reconciliauit, discessum est ab omnibus cum letitia infinita.

*In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

Hæc sacrosancta Synodus solius pontificis auctoritate indicta fuit. In Conuentu principum apud Triburiam congregato, quo de pace inter pontificem & imperatorem ineunda agebatur, cuique legati sedis apostolicæ obedientiam pro Callisto papa exacturi præsto erant, Catalaunensis episcopus & Cluniacensis abbas ad id a reliquis episcopis & principibus deputati, ab imperatore, qui Argentinæ agebat, obtinuerunt, vt promitteret se ob reconciliationem vniuersalis ecclesiæ venturum ad indictam generalem Synodum mense Octobri Romæ celebrandam, cuius indictionem in prædicto Conuentu episcopi omnes collaudarunt. Epistola alicuius scholastici professoris nomine edita, cuius argumentum Vrspergensis recenset post ea quæ supra dixi, aperte indicat patres quadringentos sex & viginti huic Concilio interfuisse, eique pontificem præsedisse; imperatorem vero aliter quam sponderat Vrbi non quidem interfuisse, sed tamen non longe ab Vrbe abfuisse, quin facile legatis sedis apostolicæ auditum præberet. Item de inuestitura dimittenda monitum per legatos imperatorem respondisse, se cum principibus, quorum præiudicium in ea re vertebatur, locuturum, & ex eorum consilio cuncta acturum: pontificem præterea in eodem Concilio omnium prædecessorum suorum decreta confirmasse, quæque pro tempore statuenda videbantur decreuisse, & demum post duodecim dies quam inchoatum fuerat Concilio finem imposuisse, patresque vniuersos apostolica benedictione confirmatos a se dimisisse. Verba Vrspergensis ista sunt: Aderant etiam legati tam Romanorum quam Viennensium, imo diuersarum ecclesiarum missi, confirmantes electionem domini Callisti. Cui profecto, dum vniuersi nostrates episcopi obedientiam professi, Synodum, quæ sibi iuxta festum sancti Luca indicebatur, collaudassent fieri, ipse rex semetipsum ibidem pollicebatur ob reconciliationem vniuersalis ecclesiæ præsentandum iri. Id enim Catalaunensis episcopus, & Cluniacensis abbas, apud Argentinam ipsum conuenientes, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Eiusdem tamen actionem Concilii si quis plenarie cognoscere quarit, in literis cuiusdam scholastici nomine Hessonis eleganter enucleatum reperire poterit, id est qualiter rex inter regnum & sacerdotium de concordia facienda consenserit. Insuper eidem Concilio, cui videlicet XIII. Kalendas Nouembris prædictus papa Callistus secundus vallatus quadringentis viginti sex patribus coram innumera multitudine cleri ac populi præsedis, non adeo se præsentem Henricus, vici-

Hæc Synodus a Callisto papa indicta. Qua occasione.

Numerus episcoporum.

Acta Concilii quæ?

num tamen exhibuerit, ubi & colloquio suo domini papa legatis concesso, tandem inducias denuo quaeserit, propter generale colloquium cum principibus habendum, pro inuestituris scilicet ecclesiasticis, quas tantopere cogebatur amittere, ad vltimum vero idem apostolicus inacta inter se & regem concordia, synodalia praedecessorum decreta confirmauerit, aliaque nonnulla, quae res exigebat, nauiter addiderit: sicque post dies fere duodecim, in virtute Spiritus sancti rite finito Concilio, cunctos apostolica benedictione confirmatos ad propria redire permisit, vnumquemque cum gaudio. Et quamquam Vrspergensis 426. & Pandulphus in vita Callisti cum Onuphrio 997. episcopus & abbates, atque ideo mille circiter praelatos Concilio oecumenico interfuisse scribant, ego tamen potius acquiescendum esse putavi testimonio Sugerii abbatis, cum ille huic Concilio interfuerit, ideoque res his temporibus gestas melius cognouisse & descripsisse praesumatur.

An mille patres huic Concilio interfuerint.

CONCILIVM NEAPOLITANVM
 IN SAMARIA AVCTORITATE GVAREMVNDI
 Hierosolymitani patriarchae ad reformandos mores ecclesiae celebratum, in praesentia Balduini Hierosolymorum regis, anno Domini MCXX. tempore Callisti papae II.

NOTA.

Acta Concilii quae:

^a Concilium.] Causam vna cum actis Concilii Tyrius libro 12. belli sacri cap. 13. his verbis summatim describit: Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus vicesimus, cum peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorum multis vexationibus fatigaretur, & praeter eas quae ab hostibus inferebantur molestias, locustarum intemperie & edacibus muribus iam quasi quadriennio continuo fruges ita penitus deperissent, ut omne firmamentum panis defecisse videretur, dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, vir religiosus ac timens Deum, vna cum domino rege Balduino, praelatis quoque ecclesiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samaria conuenientes, Conuentum publicum & curiam generalem ordinauerunt. Vbi sermone ad populum habito, exhortationis gratia, cum apud omnes constare videretur quod populi peccata Dominum prouocassent, de communi statuunt consilio errata corrigere, & excessus redigere in modum, ut tandem ad frugem melioris vita redeuntes, & pro commissis condigne satisfacientes, eum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non vult mortem, sed magis ut conuertatur & viuat. Deterriti ergo de calo signis minacibus, & terra motu frequenti, clade quoque simul & famis angustia, & hostium proterua nimis & pene quotidiana instantia, per opera pietatis Dominum sibi reconciliare quarentes, ad morum erigendam conseruandamque disciplinam, viginti quinque capitula, quasi vim legis obtinentia,